

**ЕКОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ У ПИТАННЯХ ЗАХИСТУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ****Іванова І. М.,**ас. каф. архітектури будівель та споруд,
irimarch3@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3933-481X**Богомолов О. Є.,**к. арх., доц. каф. архітектури будівель та споруд,
arc.bogomolov@gmail.com*Архітектурно-художній інститут,
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

Анотація. У статті розглянуто актуальні проблеми збереження архітектурної спадщини на прикладі м. Одеси та пропонується визначення умов реконструкції та реновації з застосуванням екологічних принципів. Крім визначення цінності пам'ятника з погляду, естетичної, історичної, наукової, його матеріальної справжності, слід не забувати культурної, що охоплює соціальні та духовні цінності. Проблема полягає в тому, що населення наших історичних міст не повною мірою це усвідомлює, не всі верстви населення піклуються задля збереження своєї архітектурної спадщини, активно не беруть участь у процесах, відтворення пам'яток архітектури, збереження історичної забудови, реконструкції, реновації. Для визначення всього спектра питань, пов'язаних з умовою збереження історичної забудови, як частини сталого розвитку міського середовища, слід застосувати до них таке широке поняття, як екологічні принципи. Керуючись цими принципами, можна доносити до населення, важливість участі мешканців у відновленні та збереженні та історичного міського середовища. Інформованість населення про умови збереження та реновації цінних архітектурних структур викликає їхню зацікавленість та залученість. Пам'ятник, який не використовується та не інтегрований у повсякденне суспільне життя, перестає функціонувати як носій будь-якого соціального та культурного значення.

Ключові слова: об'єкт архітектурної спадщини, пам'ятка архітектури, історичне міське середовище, ідентичність міста, соціальні та духовні цінності, умови збереження, екологічні принципи.

Вступ. Проблема збереження архітектурної спадщини міста Одеси досить актуальна. Важливим є при цьому визначення умов для реабілітації історичного архітектурного середовища з використанням екологічних принципів. Для того щоб визначити весь спектр питань, пов'язаних зі станом збереження історичних будівель у рамках сталого розвитку міського середовища, необхідно застосувати до них таке важливе поняття, як екологічні принципи. Керуючись цими принципами, можна донести до населення важливість участі жителів у відновленні та збереженні історичного міського середовища. Інформування населення про умови збереження та реновації цінних архітектурних споруд викликає в нього інтерес і зацікавленість і сприяє його збереженню.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Комітет всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на 18-й позачерговій сесії комітету Рішенням 18 EXH.COM 5.2 вніс Історичний центр міста-порту Одеса, Україна, до Списку всесвітньої спадщини в порядку надзвичайної ситуації на підставі критеріїв (ii) та (iv). У викладених документах на сайті UNESCO наголошується, що «Одеса зберегла великі площі своєї історичної тканини, що відображають її швидкий та процвітаючий розвиток у 19 столітті та її населення, яке було набагато різноманітнішим, ніж у багатьох інших містах. Таким чином, Одеса, завдяки своїй містобудівній та архітектурній спадщині як відображенню багатьох культур, цінностей, звичаїв, соціальних структур та

деномінацій, може розглядатися як свідчення полікультурних та поліетнічних традицій східноєвропейських міст 19-го століття» [4]. Було зазначено, що хоча «збереження архітектури міста 19-го і початку 20-го століть здається в основному задовільною для ключових будівель, але залишається дуже вразливою через відсутність належного контролю за плануванням і неналежною консервацією».

У вимогах до управління та захисту зазначено, що загальні положення щодо охорони культурної спадщини встановлено Законом України про охорону культурної спадщини, прийнятим у 2000 році. Об'єкт охороняється відповідно до локальних нормативних актів, встановлених у 2008 році Генеральним планом Одеси [4].

Об'єкт розташований у центральній зоні, найзначнішій у місті, де розташовані основні адміністративні, громадські, ділові та культурні установи. Було створено Комплексну охоронну зону. Її межі визначено згідно з чинним Історико-архітектурним планом Одеси, затвердженим наказом Міністерства культури і туризму України та інтегрованим до Генерального плану Одеси. Окремі будинки та їх комплекси внесені до Державного реєстру нерухомих історичних пам'яток України та охороняються відповідно до Закону України про охорону культурної спадщини як історичні пам'ятки архітектури. Наголошується також, необхідність удосконалення системи управління, щоб охопити всі атрибути та забезпечити скоординоване управління з використанням допоміжних адміністративних інструментів та механізмів прийняття рішень. Система управління повинна включати детальні програми моніторингу та збереження, а також загальну політику інтерпретації та подання. Управління ризиками має бути включено [4].

Серед вимог та рекомендацій державі-учасниці до управління та захисту необхідно звернути увагу на рекомендацію розширення та встановлення буферної зони з детальним описом того, як буферна зона керуватиметься для підтримки визначної універсальної цінності об'єкта. Що до аналізу попередні висновків та зауважень Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО слід зауважити, що діяльність по збереженню спадщини стосується досить великої території міста, де зараз проживають та працюють люди.

Обтяженість суспільства складними економічними умовами, воєнними діями на території України приводить до його пасивності, іноді не прийняття самої концепції необхідності збереження архітектурної спадщини, створює додаткові труднощі у цьому питанні. Підтримка широкому загалу, це запорука успіху будь-якої справи. Часті економічні кризи, відсутність належного спостереження, відсутність штрафів за варварську експлуатацію будівель, що становлять нашу архітектурну спадщину, призвела до їх плачевного технічного стану. Фасади втрачають цінні архітектурні елементи, стан конструкцій, архітектурно-планувальних структур, внутрішніх мереж, система захисту від опадів не відповідає сучасним вимогам.

Постановка проблеми. Багатство та своєрідність архітектури кінця 19-го століття, початку 20-го м. Одеси вимагає залучення громадянської думки, наукової думки з метою намітити шляхи збереження архітектурної спадщини, що належить до європейських та світових цінностей, зумовлює потребу в осмисленні громадянами феномену своєї міської ідентичності. зацікавленості громадян у їх охороні, відновленні та розвитку. Виявлення принципів, що обумовлюють збереження та реновації цінних архітектурних структур, та інформованість населення сприятиме, в значній мірі успіху у цьому питанні.

Основний матеріал та результати. Екологічні принципи, як умови збереження та реновації цінних архітектурних структур. Метафорично Одеса виникла як велике «європейське місто» у відносно короткий період часу і всупереч багатьом труднощам, таким як посушливий клімат, епідеміологічна і військова загрози, нестача води, відсутність надійного сполучення з економічними центрами імперії, відсутність транспортних засобів, необхідної кількості робочих рук, місто було побудоване.[1] Сьогодні, коли ми говоримо про необхідність збереження історичної забудови слід пам'ятати, які сміливі та креативні люди починали його будівництво і які випробування їм довелося пережити. Історичні будівлі були

спроєктовані з урахуванням багатьох екологічних принципів, які відповідали кліматичним умовам і особливостям місцевості з використанням місцевих матеріалів, що є їх своєрідністю.

У рамках профільної програми управління з питань охорони об'єктів культурної спадщини Одеської міської ради для «Номінування історичного надбання Одеси до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО» виконувався комплекс науково-дослідних робіт, пов'язаних з виготовленням досьє центральної історичної частини Одеси для підготовки номінації включення до основного списку Світового ЮНЕСКО, збереження архітектурних ансамблів та окремих комплексів та пам'яток історичного ядра центральної частини міста, а також пам'яток та комплексів, розташованих в історичних ареалах міста. Також, у рамках Програми, виготовляються технічні висновки про стан об'єктів культурної спадщини, що увійшли до предмету номінації, зазначеного в номінаційному досьє [4].

На поверхні питання фінансування. Беручи до уваги тривалі кризові періоди, пов'язані з економікою загалом та з військовими вторгненнями на територію України, нинішній стан історичної зони критичний. Зараз багато будівель, позбавлені початкового блиску і продовжують втрачати елементи декору, деякі конструктивні особливості. Багато пам'яток місцевого значення архітектури вже втрачено. Багато будівель, що не забезпечені належною науковою документацією, може опинитися поза реєстром і буде наражатися на загрозу знесення. Якість проживання в таких спорудах досить низька, а іноді жителі наражаються на постійну загрозу, через порушення конструктивної цілісності будівель. Зважаючи на те, що при будівництві міста більшість будинків будувалися як «прибуткові» і зараз у них проживає значна частина населення, дуже важливо залучити насамперед мешканців міста до проблем збереження архітектурної спадщини.

Громадяни мають сприймати свою історичну спадщину з погляду майбутнього, а не минулого і розуміти, що їх належність своєї до історичної спадщини, ідентичність з рідним містом передбачають можливість подальшого поліпшення їх життєвих умов відповідно до сучасних вимог моделі сталого розвитку. Вони повинні мати уявлення про кінцеві результати в контексті бажаного стану безпеки та поліпшення умов їх проживання.

Видатний науковець у галузі архітектури та містобудування Валерій Павлович Уреньов, будучи директором Архітектурно-мистецького інституту у складі Одеської державної академії будівництва та архітектури, професором кафедри «Архітектури будівель та споруд», окрім своєї основної наукової діяльності, значну частину свого творчого життя присвятив питанням збереження архітектурної спадщини міста Одеси. У своїй статті збірки наукових праць, присвяченій першому ювілею створеного ним інституту, Валерій Павлович писав:

«Відомо, що архітектура впливає на якість життя, і якщо не створювати умов для нормального життя, праці, спілкування, відпочинку, ми зіткнемося із соціальною кризою. Нам необхідно не лише торкатися наболілих проблем, а й пропонувати їх вирішення, які можна узагальнити, включати до підсумкового документа у вигляді рекомендацій та направити їх у ті інстанції, від яких багато залежить і які могли б врахувати їх у своїй діяльності при вирішенні насущних соціальних та містобудівних проблем нашого міста» [2].

Сучасні світові стандарти з питань нормування екологічних параметрів архітектурно-будівельної галузі стосуються переважно екологічної, енергетичної та економічної ефективності розроблялася як системи добровільних рейтингових сертифікацій. Найвідомішими з них є англійська BREEAM та американська LEED. Особливістю системи оцінки є методика присудження балів за декількома розділами, що стосуються різних аспектів безпеки життєдіяльності, впливу на довкілля та комфорт. В Україні розроблено та прийнято власну систему спеціалізованих державних будівельних норм (ДБН) [3]. Враховуючи надзвичайну актуальність глобальних екологічних проблем, в Україні ратифіковано низку міжнародних конвенцій та угод, а також прийнято багато законів, кодексів та нормативних актів, що безпосередньо чи опосередковано стосуються проблем екології в архітектурно-будівельній галузі. При зведенні нового будівництва вони зазвичай впроваджуються, тому що логіка розвитку нашої нормативної бази не суперечила сучасним міжнародним тенденціям у цій галузі. Складніше їх впровадити в історичну міську тканину,

що вже склалася. Своєю міждисциплінарною та цілісною діяльністю привертає увагу успішний іспанський архітектор Луїс де Харрідо, який розробив та покращив методологію проектування та оцінки на основі шести основних принципів та 39 екологічних показників та реалізовує їх у своїх проєктах відповідно до найвищих екологічних стандартів [5]. Показники не протирічать сертифікації LEED и BREEAM, їх можна теж взяти до уваги. Необхідно виявити висвітлити основні принципи сталого розвитку історичної частини міста з точки зору архітектурної екології (необхідні та достатні для подальшого життя самих будівель та їх мешканців), позитивні та негативні фактори, що впливають на життя людей у цих будинках сьогодні, перелік завдань, які необхідно вирішити, насамперед з метою безпеки людей та запобігання подальшому руйнуванню будівель.

Підтримка з боку суспільства забезпечується, якщо є розуміння громадянами важливості тих чи інших питань, що обговорюються. Питання архітектурної екології – це питання здоров'я громадян, їхньої безпеки, стабільності та благополуччя їхнього життя, позитивного психологічного клімату. Визначення всіх чинників екологічних чинників дозволить оцінити весь спектр складності їх застосування до історичної забудови.

Слід розглянути наступні екологічні принципи:

- Загальне візуальне сприйняття історичної забудови:
  - сприйняття та візуалізація навколишнього середовища, які базуються на закономірностях пізнавальних процесів людини;
  - забезпечення оптимальних умов сприйняття середовища, прийому і перероблення корисної інформації, тобто відомостей, необхідних у певній конкретній ситуації;
  - виявлення принципів відео екології, як засобу формування середовища;
  - .-вирішення комплексних екологічних аспектів внаслідок проектування просторово-предметного середовища безпосередньо впливають на фізичне, психологічне, і соціальне здоров'я як окремої людини
- забезпечення соціальних функцій і комфортних умов життєдіяльності:
  - виявлення впливу окремих екологічних чинників середовища(абіотичних, біотичних та антропогенних) та їх комплексів у певному середовищі, конкретних умовах функціонування та запобігання їх впливу на здоров'я та життєдіяльність людини;
  - оптимізація архітектурно-планувальних планових рішень в у мовах реконструкції з метою підвищення комфорту;
  - забезпечення доступності необхідних послуг;
  - доступність, створення без бар'єрного універсального середовища з урахуванням потреб з людей з обмеженими фізичними можливостями,
  - запобігати використанню приватних автомобілів, заохочуючи тенденцію до розвитку громадського транспорту, велосипедних транспортних засобів;
  - належне проектування громадських просторів, з метою стимулювання дружніх відносини між сусідами;
  - зменшення асфальтової території
- Скорочення витрат на обслуговування та вартість будівель:
  - визначення функціональної придатності внутрішніх та зовнішніх мереж
  - зменшення вартості комунальних послуг;
  - визначення рівня узгодженості між опором матеріалів та їх функціональним життєвим циклом;
  - визначення функціональна придатність компонентів будівлі;
  - визначення ресурсів, споживаних будівлею в процесі її експлуатації
  - оптимізація соціальної складової
- Оптимізація ресурсів:
  - використання високоякісних матеріалів для предметів з тривалим терміном експлуатації і можливістю їх оновлення і вдосконалення;
  - визначення рівня використання довговічних матеріалів;
  - визначення повторного використання матеріалів;

- визначення ремонтпридатності матеріалів, що використовуються;
- визначення придатності до переробки використовуваних матеріалів;
- визначення рівня використання перероблених матеріалів;
- Зменшення споживання енергії. Використання природних джерел енергії:
- визначення рівня теплової інерції будівлі;
- визначення рівня використання сонячної енергії;
- визначення рівня технологічного використання геотермальної енергії;
- визначення рівня технологічного використання відновлюваних джерел енергії на основі; природної екосистеми;
- визначення рівня енергії, споживаної технологічним обладнанням будівлі

Оскільки ці принципи досить загальні та неоднозначні, потрібно їх уточнити для застосування. Дані принципи можуть характеризуватися екологічними показниками і бути використані з двома додатковими цілями: -оцінити рівень екологічності будівлі; -забезпечити набір проектних параметрів задля досягнення прогнозування екологічної стійкості архітектурних споруд.

Висновки. Є потреба визначити остаточно екологічні принципи що можуть впроваджуватися при реконструкції та реставрації, ідентифікувати їх компоненти для забезпечення набору проектних параметрів, що спираються на сучасні міжнародні стандарти та законодавство України. Питання досить складне, потребує підготовки фахівців, які можуть вирішувати ці завдання найближчим часом.

Для забезпечення гармонійного розвитку історичного центру Одеси та підтримки з боку суспільства бажано:

1. На перед проектній стадії слід виявляти умови поліпшення проживання громадян, керуючись екологічними принципами, що стосують їх здоров'я, комфорту проживання, покращення безпекових та економічних важелів.

2. Інформування громадян з застосуванням стендів, що сприяє виникненню ідентичності до пам'яток архітектури

- просвітницька робота; активувати віртуальну реконструкцію, інтегрувати їх у реальне життя населення, викликати до них інтерес населення, туристів;

- інформувати громадськість про небезпеку, що загрожує спадщині, а також про заходи, що вживаються для її збереження;

- інформування громадян, щодо умов реконструкції та реставрації з застосуванням загальних екологічних принципів

3. Забезпечити зворотній зв'язку з громадянами, особливо, проживаючими у історичному центрі Одеси:

- підтримувати громадські ініціативи щодо постановки на облік нових об'єктів, проведення історико-культурних експертиз;

- підтримувати громадські пропозиції що до вироблення ефективних форм протидії проявам вандалізму;

Адаптування проблем збереження архітектурної спадщини до сучасних потреб громадян, розвиток добровільних суспільств, об'єднаних програмами збереження спадщини

може стати запорукою їх вирішення. Захист архітектурних ансамблів Одеси, це не тільки про архітектуру, але також про людей, їх побуту, традицій, культуру.

Література

[1] Губарь О.И. История градостроительства Одессы и функции Одесского строительного комитета/Олег Губарь- Одесса. ТЭС,2015. – 520с: илл..С.11

[2] Уренев В.П. Градостроительные проблемы Одессы (причины и следствия). Сборник научных трудов «Региональные проблемы архитектуры и градостроительства», Одесса, «Астропринт»,2007 – Вып. 9-10 С.13

- [3] Державні будівельні норми України <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1>. https://e-construction.gov.ua/laws/doc_type=2
- [4] <https://whc.unesco.org/en/list/1703/documents/>
- [5] <https://luisdegarrido.com/>
- [6] Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 №1805-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
- [7] Цілі сталого розвитку: Україні. Національна доповідь (прийняті у вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку; Саміт ООН зі сталого розвитку). <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>
- [8] Указ президента України №722/2019. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
- [9] Панченко Т.Ф. Туристичне середовище, природа, архітектура, інфраструктура (монографія) / Т.Ф. Панченко. – Київ: Логос, 2009. – 176 с.
- [10] Панченко Т.Ф. Культурні ресурси як основний чинник сталого розвитку туризму. Досвід та перспективи розвитку міст України. Культурологічні аспекти містобудування. Збірник наукових праць. – Вип. 24 / Відп. Ред. Ю.М. Палеха – К.: ДП УДНДПМ «Діпромісто» імені Ю.М. Білоконя. – 2013. – с. 62-69.
- [11] Кащенко Т.О. Передумови формування архітектурного енергоефективного середовища. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. К.: КНУБА, 2008. Вип. 19. С. 132-136. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Spam_2008_19_22.pdf
- [12] Цигичко С. П. Екологія в архітектурі і містобудуванні: навч. посібник. С. П. Цигичко – Харків : ХНАМГ, 2013. – 146 с.
- [13] Уреньов, В., Сторожук, С., & Овсянкін, О. (2023). Проблеми адаптації архітектурного середовища транспортної інфраструктури для людей з обмеженими можливостями. Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування, (66), 264–277. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.264-277>
- [14] Новосельчук, Н., & Шевченко, Л. (2023). ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ОБ'ЄКТІВ ХАРЧУВАННЯ НА ОСНОВІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ. Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування, (66), 202–213. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.202-213>
- [15] Мартишова Л. С. Генезис культурного ландшафту Мартишова, Л. (2023). Генезис культурного ландшафту. Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування, (66), 126–134. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.126-134>
- [16] Яценко, В., & Кравчук, О. (2022). Особливості вітчизняного та зарубіжного досвіду вирішення проблеми пам'яток архітектури, що знаходяться в стадії «руїна». Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування, (64), 158–168. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.64.158-168>
- [17] Мережко, А. (2023). Закордонний досвід реновації історичної житлової ЗАБУДОВИ. Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування, (66), 179–190. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.179-190>.

References

- [1] Gubar' O.I. Istoriya gradostroitel'stva Odessy i funktsii Odesskogo stroitel'nogo komiteta/Oleg Gubar'.- Odessa. TES,2015. – 520s: ill. S.11
- [2] Urenev V.P. Gradostroitel'nyye problemy Odessy (prichiny i sledstviya). Sbornik nauchnykh trudov «Regional'nyye problemy arkhitektury i gradostroitel'stva», Odessa, «Astroprint»,2007 – Vyp. 9-10 S.13
- [3] Derzhavni budiveln'i normi ukraini <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/>
- [4] <https://whc.unesco.org/en/list/1703/documents/>

- [5] <https://luisdegarrido.com/>
- [6] Закон Ukrainy «Pro okhoronu kul'turnoyi spadshchyny» vid 08.06.2000 No1805-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
- [7] Tsili staloho rozvytku: Ukraini. Natsional'na dopovid' (pryynyati u veresni 2015 roku v ramkakh 70-yi sesiyi Heneral'noyi Asambleyi OON u N'yu-Yorku; Samit OON zi staloho rozvytku). <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>
- [8] Ukaz prezydenta ukrainy №722/2019. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
- [9] Panchenko T.F. Turystychnе seredovyshche, pryroda, arkhitektura, infrastruktura (monohrafiya) / T.F. Panchenko. – Kyiv: Lohos, 2009. – 176 s.
- [10] Panchenko T.F. Kul'turni resursy yak osnovnyy chynnyk staloho rozvytku turyzmu. Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrainy. Kul'turolohichni aspekty mistobuduvannya. Zbirnyk naukovykh prats'. – Vyp. 24 / Vidp. Red.YU.M. Palekha – K.: DP UDNDIPM «Dipromisto» imeni YU.M. Bilokonya. – 2013. –s. 62-69.
- [11] Kashchenko T.O. Peredumovy formuvannya arkhitekturnoho enerhoefektyvnoho seredovyshcha. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya. K.: KNUBA,2008. Vyp. 19. С. 132-136. Rezhym dostupu: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Spam_2008_19_22.pdf
- [12] Tsyhychko S. P. Ekolohiya v arkhitekturi i mistobuduvanni: navch. posibnyk. S. P. Tsyhychko – Kharkiv : KHNAMH, 2013. – 146 s.
- [13] Uren'ov, V., Storozhuk, S., & Ovsyankin, O. (2023). Problemy adaptatsiyi arkhitekturnoho seredovyshcha transportnoyi infrastruktury dlya lyudey z obmezhenyimi mozhlyvostyamy. Suchasni problemy Arkhitektury ta Mistobuduvannya, (66), 264–277. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.264-277>
- [14] Novosel'chuk, N., & Shevchenko, L. (2023). FORMUVANNYA ARKHITEKTURNOGO SEREDOVYSHCHA OB"YEKTIV KHARCHUVANNYA NA OSNOVI EKOLOHICHNOHO PIDKHODU. Suchasni problemy Arkhitektury ta Mistobuduvannya, (66), 202–213. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.202-213>
- [15] Martyshova L. S. Henezys kul'turnoho landshaftu Martyshova, L. (2023). Henezys kul'turnoho landshaftu. Suchasni problemy Arkhitektury ta Mistobuduvannya, (66), 126–134. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.126-134>
- [16] Яценко, В., & Кравчук, О. (2022). Особливості вітчизняного та зарубіжного досвіду вирішення проблеми пам'яток архітектури, що знаходяться в стадії «руїна». Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування, (64), 158–168. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.64.158-168>
- [17] Мережко, А. (2023). Закордонний досвід реновації історичної житлової ЗАБУДОВИ. Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування, (66), 179–190. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.179-190>

ENVIRONMENTAL PRINCIPLES IN MATTERS OF THE PROTECTION AND PRESERVATION OF ARCHITECTURAL HERITAGE

Ivanova I. M.,

Assistant, Department of Architecture of Buildings and Structures,
irimarch3@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3933-481X

Bogomolov O. E.,

PhD Arch., Associate Professor, Department of Architecture of Buildings and Structures,
arc.bogomolov@gmail.com

*Architectural and Art Institute,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture*

Abstract. The article examines the actual problem of preservation of architectural heritage on the example of the city of Odesa, and proposes the definition of conditions for their reconstruction and renovation using ecological principles. In addition to determining the value of the monument from the point of view, aesthetic, historical, scientific, its material authenticity, one should not forget the cultural one, which includes social and spiritual values. The problem is that the population of our historical cities is not fully aware of this, not all sections of the population care for the preservation of their architectural heritage, do not actively participate in the processes of reproduction of architectural monuments, preservation of historical buildings, reconstruction, renovation. In order to determine the entire range of issues related to the condition of preservation of historical buildings as part of the sustainable development of the urban environment, such a broad concept as ecological principles should be applied to them. Guided by these principles, it is possible to convey to the population the importance of residents' participation in the restoration and preservation of the historical urban environment. Informing the population about the conditions for preservation and renovation of valuable architectural structures arouses their interest and involvement. A monument that is not used and not integrated into everyday social life ceases to function as a carrier of any social and cultural significance. There is a need to finally determine the environmental principles that can be implemented during reconstruction and restoration, to identify their components to ensure a set of design parameters based on modern international standards and the legislation of Ukraine. Adapting the problems of architectural heritage preservation to the modern needs of citizens, the development of voluntary societies united by heritage preservation programs can be a guarantee of their solution.

Keywords: object of architectural heritage, architectural monument, historical urban environment, identity of the city, social and spiritual values, conditions of preservation, environmental principles